

AVRUPA'YA GÖÇ AKINI EĞİLİMLERİNDE GÜNCEL GELİŞMELER

Dokuzuncu yılına giren Suriye'deki iç savaş nedeniyle 13 milyondan fazla Suriyeli evlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Bunların yaklaşık 6 milyonu ülke içerisinde güvenli bölgelere yerleşirken 5,5 milyonu da ülke dışına çıkmıştır. Türkiye uyguladığı açık kapı politikası ile şimdiye kadar 3,58 milyon Suriyeliyi kabul etmiştir. Öte yandan 1,1 milyondan fazla Suriyeli'nin de kaçak yollardan Avrupa'daki çeşitli ülkelere ulaştığı tahmin edilmektedir. Avrupa'ya ulaşmaya çalışan Suriyeliler öncelikli olarak Türkiye-Yunanistan rotasını kullanmalarının ardından Libya-İtalya veya Orta Akdeniz güzergahı ile Cebelitarık boğazı üzerinden İspanya'ya geçişlerdir. Bu değişiklikler göç akınının yapısını etkileyerek iç savaştan kaçan Suriyeliler'e ek olarak kendi ülkelerinde genelde ekonomik zorluklardan kaçanlar ile işçi göçmenlerin göç akınına daha fazla katılmalarına olanak sağlamıştır. Çünkü, Türkiye-Yunanistan üzerinden geçenlerin büyük bir çoğunluğunu iç savaştan kaçan Suriyeliler oluşturunca, Libya-İtalya veya Orta Akdeniz güzergahını kullananların çoğunluğunu, Suriyeliler yerine Asya'dan Afrika'ya çeşitli ülkelerden gelen göçmenler oluşturmaktadır. Bu durum, göç akınının yapısını değiştirerek sürdürülebilir bir kaçak göçmen iş yapısına dönüştüğünü göstermektedir. Merkezi Tripoli hükümetinin, 2017'nin ikinci yarısından itibaren insan kaçakçılarının merkezi olan Sabratha bölgesindeki kaçakçılık operasyonlarını kontrol altına almasıyla Libya-İtalya hattındaki kaçak göçü yönü tekrar değiştirerek, Cebelitarık boğazından İspanya'ya geçişlerin sayısı 2018'de artmıştır.

2019'a geldiğimizde ise göç rotasının yeniden Doğu Akdeniz güzergahına döndüğünü görmekteyiz. Her ne kadar Avrupa'ya kaçak yollardan girenlerin toplam sayısının 2018 yılı ile karşılaştırıldığında %13 azalarak 128,536 kişiye indiği görülse de Yunanistan'ın giriş noktası olarak kullanılması sonucunda 2018'e göre %42 artış yaşanarak söz konusu sayı 71,386 kişiye ulaşmıştır. Dönemsel olarak bakıldığında, 2019'da en çok hareketlilik, yılın ikinci yarısında yaşanırken en fazla girişin yapıldığı noktalar arasında Midilli, İstanköy ve Sisam adaları yer almaktadır. Kaçak göçmenlerin geldiği ülkelere göre dağılımdaki son duruma bakacak olursak, örneğin 2019'un dördüncü çeyreğinde ilk sırayı 28,328 kişi ile Afganistan alırken, onu 18,520 kişi ile Suriye takip etmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda kaçak göçmenlerin Yunanistan'a yeniden yönelmelerinin ana nedenleri arasında

diğer güzergahların çıkış noktalarının daha sıkı denetim altında olması gösterilebilir.

2019'da yaşanan diğer ilgi çekici bir durum ise kaçak geçişlerde Batı Balkan ülkelerinin rolünün artmış olmasıdır. 2019'da kayıt altına alınan kaçak göçmenlerin sayısı Bosna Hersek'te 29,537 kişiye ulaşırken bunu sırasıyla 19,683 kişi ile Hırvatistan, 17,611 kişi ile Sırbistan ve 14,300 kişi ile Slovenya takip etmektedir. 2018 rakamları ile karşılaştırıldığında farklı düzeylerde yükselen kayıt altına alınan kaçak göçmen sayısındaki en büyük artış %59'la Slovenya'da gerçekleşirken bunu %50 ile Sırbistan izlemektedir. Bu rakamlara dayanarak kaçak göçmenlerin, Avrupa içlerine yayılma sürecinde Bosna Hersek-Slovenya güzergahını kullandıkları görülmektedir. Bu şekilde, Batı Balkanlar'da yeni bir hattın oluşmaya başladığı söylenebilir.

Avrupa'ya göç akınları konusunda son zamanlardaki bir diğer önemli gelişme ise Türkiye'nin 28 Şubat 2020 itibarıyla sınırlarındaki kaçak geçişleri önlemeye yönelik kontrollerini durdurma kararı olmuştur. Bu açıklama sonrasında binlerce göçmen Pazarkule sınır kapısına ve Meriç nehri civarına akın etmiştir. Bu noktada Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 2016'da imzalanan Türkiye-Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşması'nın şartlarının yerine getirilmesi hususunda belirli anlaşmazlıklar ile sıkıntılarının mevcudiyeti bilinmekteydi. Anlaşmaya göre AB, Türkiye'ye Suriyeliler'e sağlanacak insani yardım faaliyetlerinde kullanılmak üzere toplamda 6 milyar avro finansal yardım sağlamayı taahhüt etmiştir. Fakat şu ana kadar söz verilen miktarın sadece 2,7 milyar avrosu çeşitli projeler üzerinden aktarılmış olup buna ek olarak 4,3 milyar avroluk bir kısmın ise yapılacak sözleşmeler kapsamında 2025'e kadar gönderileceği ifade edilmektedir. Türkiye tarafı, göç dalgasının başlangıcından bu yana Suriyeli göçmenlerin insani yardım ihtiyaçlarının karşılanması için 2019 yılına kadar kendi imkanları ile yaklaşık 40 milyar dolar harcamıştır. Bu hususta Türkiye tarafı, AB'yi, 2016'dan beri sürekli olarak anlaşmanın finansal destek koşulları da dahil olmak üzere yükümlülüklerini yerine getirmesi konusunda uyarılmaktadır. Zira, anlaşma kapsamındaki diğer konular arasında yer alan mülteci değişimi süreci ve Türkiye'nin Schengen sistemine dahil olması gibi bölümler hakkında da yürütülen çalışmaların istenildiği gibi gitmediği bilinmektedir. Sınır güvenliği konusunda ise Türkiye kendi üzerine düşen sorumluluğu 28 Şubat 2020'ye

kadar yerine getirerek sınır kontrollerinin artırılması ile kaçak geçişleri büyük oranda azaltmayı başarmıştı.

Halihazırda Yunanistan'a geçişlerin arttığı bir dönemde bir de Türkiye'nin kaçak geçişleri önlemeyi durdurması ile, sınır noktalarına akın edenlerin sayısı ve bu sürecin gidişatı merak edilmekteydi. Bu konuda çeşitli kurumlar tarafından yapılan açıklamalara bakacak olursak; Türkiye tarafından Savunma Bakanı Hulusi Akar'a göre Mart ayı içerisinde Türkiye'den Yunanistan'a yaklaşık 149 bin kişi geçmiştir. BMMYK'nin haftalık Yunanistan ile ilgili yayınladığı raporlarda ise 2 Mart ve 5 Nisan 2020 tarihlerinde 1,462 kişinin kayıt altına alındığı ve bunların 865'inin ise 2-8 Mart arasında Yunanistan'a ulaştığı bildirilmektedir. BM'ye göre ise Mart ortasında sınır hattında en az 20,000 kişinin beklediği ifade edilerek sınırdaki hareketliliğin oldukça fazla olması nedeniyle rakamların takip edilmesinin oldukça güç olduğu ifade edilmiştir.

Tüm bu hareketlilik içerisinde, ilk olarak 2019'un Aralık ayının sonunda Çin'de görülen korona virüsün Şubat 2020'den itibaren tüm dünyaya yayılması, Türkiye ve Yunanistan arasında yaşanan göç akınına da etkilemiştir. Mart sonu itibarıyla her iki ülkede hastalığın yayılmasını önleme amaçlı alınan tedbirler nedeniyle Yunanistan'a geçmeye çalışanların sayısında azalam ve bunun sonucunda göç akınında da bir yavaşlama yaşanmıştır. Bu konudaki gelişmelerin gidişatını, korona virüs salgınından sonra izleyip göreceğiz.

Özetle, 2020'nin başında Avrupa'ya yasa dışı yollardan ulaşmaya çalışanların sayısında bir artış eğilimi görülmekte olup bunun nedenleri arasında Yunanistan'ın giriş noktası olarak tekrar canlanmaya başlaması gösterilebilir. Libya-İtalya rotasındaki kontrollerin devamı ve Cebelitarık boğazının da kullanımında belirgin bir artış beklenmemesi, ana güzergahın tekrar Yunanistan olacağını işaret etmektedir. Bununla birlikte, Balkanlar'da oluşmakta olan Bosna Hersek-Slovenya hattının da yıl içerisinde yakında takip edilmesi gerekmektedir. Korona virüs salgınının neredeyse tüm dünyada hayatı durdurma noktasına getirerek gündemin önemli bir maddesi olma konumunu devam ettireceği beklenmektedir. Bu noktada Türkiye ve Yunanistan arasındaki göç akını ile AB-Türkiye arasındaki görüşmelerin de salgının gidişatına göre şekilleneceği söylenebilir.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Türkiye Dışişleri Bakanlığı, Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesindeki Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimleriyle ilgili bir basın açıklaması yaptı. Dışişleri Bakanlığı Ermenistan'ın işgal ettiği bölgelerdeki yasadışı seçimleri "mevcut durumu tek taraflı olarak meşrulaştırma çabalarının bir tezahürü" ve çatışmanın barışçıl ve kalıcı çözümüne yönelik girişimleri baltalayan "uluslararası hukukun çirkin bir ihlali" olarak nitelendirdi (Türkiye Dışişleri Bakanlığı, 30.03.2020).
- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, ülkenin askeri rezerv kuvvetlerinin hazırlanmasına dair kararnameyi imzaladı. Yerel makamlar, rezerv kuvvetlerinin, Silahlı Kuvvetler Genelkurmay Başkanlığı ile koordineli olarak düzenlenmesinden sorumlu olacaktır. Rezerv kuvvetleri, korona virüs salgını nedeniyle oluşan acil durum ve karantina koşullarını yerine getirilmesi ile olası doğal veya insan kaynaklı felaketlerde acil müdahale görevlerine katılacaklardır (Akorda, 02.04.2020).
- Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin, televizyondan yapmış olduğu konuşmasında ülkedeki korona virüs salgınının yayılmasını önlemek amacıyla ücretli izin süresini 30 Nisan 2020'ye kadar uzattığını açıkladı. Açıklamanın devamında Putin, Rusya'nın pek çok bölgesinde yerel makamların kısmi karantina uygulamasına geçtiklerini ve halk sağlığı ile ekonomik istikrarın korunması için daha sıkı önlemler alabilmeleri noktasında yerel yöneticilere ilave yetkiler verildiği hususunu dile getirdi. Rus lider salgının gidişatına göre uygulamadaki kısıtlamaların daha önce kaldırılma ihtimalinin bulunduğunu sözlerine ekledi (Rusya Cumhurbaşkanlığı, 02.04.2020).
- Ermenistan Parlamentosu'nun olağanüstü oturumunda Adalet Bakanlığı tarafından sunulan, hükümetin vatandaşların cep telefonu aramaları ve konum verilerini toplamasına izin veren yasa, muhalefet partili üyelerin boykotuna rağmen onaylandı. Ermenistan'daki yetkili kurumlar, söz konusu bu kararın, korona virüs salgınının önlenmesi tedbirleri çerçevesinde hasta olanların irtibata geçtiği kişilerin tespit edilebilmesi nedeniyle alındığını açıkladı (Eurasianet, 31.03.2020).
- Türkmenistan'da, anayasa değişikliklerine ilişkin anayasa komisyonu bünyesinde kurulan çalışma grubu, olağan toplantısını parlamentoda gerçekleştirdi. Parlamentolar, yetkililer, uzmanlar ve kamu derneklerinin temsilcilerinden oluşan çalışma grubu; vatandaşlar, siyasi partiler, işletmeler, kuruluşlar ve yerel makamlardan gelen öneri ve yorumları gözden geçirmiştir. Değişiklikler kapsamında iki meclisli bir yasa organının oluşturulması öngörülmektedir (Turkmenistan Today, 01.04.2020).
- Tacikistan İçişleri Bakanlığı, organize bir suç örgütünün yedi üyesini 70 kg uyuşturucu bulundurmadan tutuklayarak, Afganistan'dan Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine yönelik gerçekleştirilecek muhtemel uyuşturucu kaçakçılığı teşebbüsünü engellemiştir. Yapılan ön soruşturma neticesinde suçluların, eylemlerini WhatsApp, Imo ve Viber aracılığıyla koordine ettikleri tespit edilmiştir. Elde edilen yazışmalar sayesinde grubun diğer ülkelerdeki kaçakçılarla olan bağlantılarına da ulaşılmıştır (Khorvar, 02.04.2020).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- Korona virüs salgını ve küresel petrol fiyatlarının düşmesi nedeniyle Kazakistan hükümeti, 2020 için Gayri Safi Yurtiçi Hâsılası'nın (GSYH) büyüme oranını %4'den %0,9'a çekti. Şu anki tahminlere göre ihracat tutarının 16,3 milyar dolar düşerek 35,1 milyar dolara inmesi ve ithalattın da 7,5 milyar dolar azalarak 26,6 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Bu durumda daha önce 69,7 trilyon tenge (155 milyar dolar) hesaplanan GSYH'nin, 4,8 trilyon tenge (10,6 milyar dolar) daha az olması tahmin edilmektedir (Eurasianet, 02.04.2020).
- İlan edilen olağanüstü hal nedeniyle Kazakistan hükümeti, Business Roadmap 2025 ve Basit Ürünler Ekonomisi programları aracılığıyla küçük ve orta ölçekli işletmeleri desteklemek için özel önlemler geliştirdi. Bunların arasında kredi faiz oranlarının %6'ya sabitlenmesi, katılım şartlarındaki kısıtlamaların kaldırılması ve girişimcilere verilen kredi destek limitinin 7 milyar tengeye (15,6 milyon dolar) kadar çıkarılması gibi kararlar yer almaktadır (Kazakh TV, 03.04.2020).
- COVID-19 salgınının etkileri ile mücadele için Dünya Bankası Yönetim Kurulu, dünya çapında 25 ülkeye aktarılmak üzere yaklaşık 2 milyar dolarlık ilk küresel acil müdahale paketini onayladı. Bu kapsamda, listede yer alan Kırgızistan'a 12,15 milyon dolar, Tacikistan'a ise 11,3 milyon dolar finansal destek sağlanacaktır. Ayrıca Kırgızistan'a 9 milyon dolar ek yardım gönderilerek 20 tam teşekküllü ambulans ile acil yardım ekiplerinin ihtiyaç duyduğu ekipmanlar ve hastalıklı ön saflarda uğraşan sağlık çalışanları için kişisel koruma malzemelerinin temin edilmesi sağlanacaktır (AKİpress, 03.04.2020).
- Moldova Cumhurbaşkanı İgor Dodon, toplumu ve ekonomiyi desteklemek üzere bir dizi programın hayata geçirildiğini duyurdu. Hükümet, işini askıya alan kuruluşlara kişisel gelir vergilerinde, sosyal vergilerde ve sağlık sigortası ücretlerinde %60 ila %100 arasında değişen oranlarda indirim yapılacağını ve işini kaybedenlere en son aldıkları maaşlarının %60 ila %80'i arasında bir ödeme yapılacağını bildirdi (Moldpres, 30.03.2020).
- Azerbaycan şirketleri, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'nın (AİKB) 38 ülkedeki mevcut müşterileri için hazırladığı 1 milyar avroluk acil durum "dayanışma paketi" kapsamında finansal destek alacak. AİKB'nin destek paketi içerisinde acil likidite, işletme sermayesi ve ticaret finansmanı gibi önlemler yer almaktadır. Azerbaycan'da önemli bir kurumsal yatırımcı olan AİKB, ülkedeki projelere 3,3 milyar avroluk yatırım yapmıştır (News.Az, 03.04.2020).
- Avrupa Komisyonu, korona virüs salgını ile küresel mücadele programı kapsamında Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna dahil olmak üzere Doğu Ortaklığı ülkelerine 840 milyon avro tahsis etmeye karar verdi. Bu tutarın 140 milyon avrosu, devletlerin hastalıklarla mücadelede acil ihtiyaçlarını karşılamaları için kullanılacak olup geri kalan 700 milyon avro ise salgının sosyo-ekonomik etkilerini hafifletmek üzere harcanacaktır (BelITA, 30.03.2020).

Toplum ve Kültür

- Yolsuzlukla Mücadele Fonu'nun sosyolojik hizmetler bölümü tarafından yürütülen bir araştırmaya göre, ankete katılan Ruslar'ın %47'si Cumhurbaşkanı Putin için görev süresi sınırlanmasını kaldıran anayasa değişikliklerini destekleyeceklerini belirirken, %41'i ise süre sınırlanmasını kaldırılmasını karşı olduklarını ifade etmişlerdir. Değişikliği destekleyenlerin oranı Şubat 2020'de %67'den, bir ay sonra %56'ya düşerken bu değişikliğe karşı çıkanların oranı ise %18'den %28'e yükselmiştir (Vedomosti, 01.04.2020).
- Tacikistan, Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) gönderdiği diplomatik yazıda, ülkenin sağlık personeli için maske, özel önlük, eldiven, koruyucu tulum ve korona virüsü belirlemek için test kitlelerine ihtiyaç duyduğunu bildirmiştir. DSÖ, Tacikistan'da bildirilen salgın vakası olmasına rağmen toplumun, hijyen tedbirlerine uymasını ve kalabalık yerleri ziyaret etmekten kaçınmasını istedi (RIA Novosti, 03.04.2020).
- Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev'in talimatıyla Özbekistan hükümeti korona virüsü ile mücadele kapsamında Kırgızistan'a insani yardım gönderdi. Özbekistan'ın Andican, Kurgantepa bölgesinden demiryolu ile gönderilen kargoda 1,000 ton un, çeşitli gıda ürünleri, tek kullanımlık koruyucu tulumlar, solunum cihazları, eldivenler, güvenlik gözlükleri, ateş ölçerler ve test sistemleri bulunmaktadır (Kabar, 02.04.2020).
- Ermenistan'daki Kazakistan Büyükelçiliği, basılı versiyonu 2019'un sonunda tamamlanan Ermenice'de "Kazak Edebiyatı Antolojisi'nin" elektronik versiyonunu yayınladı. Antoloji, Abay, Şakarim, Mağcan Cumabay, İlyas Jansugurov, Jambıl Jabayev gibi sair ve edebiyatçının 16. yüzyıldan 21. yüzyıla uzanan 100'den fazla eserinin çevirilerinden oluşmaktadır (Kazinform, 01.04.2020).
- TurStat portalı tarafından hazırlanan BDT üyesi ülkelerdeki en iyi kültür ve tarih müzeleri sıralamasına Kazakistan'dan iki müze, ilk beşe girdi. Nur-Sultan'daki Ulusal Müze ile Almatı'daki Merkez Devlet Müzesi, bu sıralamada sırasıyla üçüncü ve beşinci oldular. Sıralamada, müzelerin popülaritesi ve sundukları sanal turlar gibi hususlar değerlendirildi. Sıralamada birinci sırayı Moskova Devlet Tarih Müzesi aldı (TurStat, 03.04.2020).
- Özbekistan merkezli bir düşünce kuruluşu olan Kalkınma Stratejisi Merkezi, vatandaşların ikamet ettikleri yerdeki kayıt sisteminin (propiska) yeniden düzenlenmesine ilişkin bir yasa tasarısı sundu. Önerilen tasarı onaylanırsa, eski sistem, kişilerin kalıcı ya da geçici bir adreste kayıt edilmesi sistemi ile değiştirilecektir. Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, bu fikri Ocak 2020'de parlamentoda yaptığı bir konuşmada dile getirerek, uluslararası tecrübeyi, insan haklarını ve kamuoyunun taleplerini dikkate alan yeni bir yasal çerçevenin getirilmesi gerektiğini ifade etmişti (Fergana, 05.04.2020).